

Ten farář
je nějaký

DIVNĚJ

o farářkách
nemluvě

Aleš Palán

 portál

© Aleš Palán, 2025

© Portál, s. r. o., Praha 2025

ISBN 978-80-262-2297-2

Aleš Palán

Ten farář
je nějaký

DIVNĚJ

o farářkách
nemluvě

JEN V NEDĚLI DO PRÁCE JÍT...

Snad žádná jiná profese než právě ta farářská nepodléhá tak zjevné dezinterpretaci. Představa, co má dnes farář na práci, často balancuje na hranici temné dystopie a marného snění o ideálním světě. Že taková hranice neexistuje? No právě.

„Já bych chtěl bejt farářem / a chtěl bych bydlet na faře / Bibli bych chtěl studovat / bližního svého milovat / Celej tejden volno mít / jen v neděli do práce jít,“ zpívá ve své „náborové“ písni jeden z respondentů této knihy. Najdete ji na YouTube, a když si to trochu ohulíte, zjistíte, že je to solidně odpíchnutý metal. Pokud vás tento žánr a ironie v textu skladby překvapí, tuhle knihu rozhodně potřebujete. Jestli vás nepřekvapí, nepotřebujete ji, ale chcete.

I já jsem si přál narušit tradované škatulky o farářstvu, zpochybnit je nejen před ateistickou (něcistickou) společností, ale i před členy jednotlivých církví, dokonce i před tím duchovenstvem, které samo ze škatulek netrčí. Chtěl jsem zkrátka hodit do vžitých představ o farářské práci vidle. (A to jsem ještě netušil, že jeden z mých respondentů bere vidle do rukou častěji než liturgické texty.) Taky jsem si chtěl najít nové přátele, dozvědět se něco nového o stvoření světa, iron manu či o vaření piva.

Pořídít knihu rozhovorů o roztodivném farářstvu jsem měl v plánu víc než deset let. Pořád bylo ale něco přednějšího, odkládal jsem to tedy. Dnes vidím, že bylo dobré si počkat. Mohl jsem se v terénu lépe zorientovat, dorostla nová generace a jako společnost jsme začali být vůči vybočování z norem vnímavější. Aspoň doufám, že tomu tak je. Je dobré být divnej, je to tak trochu značka kvality.

Co jsem rozhodně nechtěl? Aby bylo rozhovorů deset – to by se totiž mohlo u farářstva tak nějak předpokládat. Nechtěl jsem si také vybírat respondenty podle proporčního zastoupení jednotlivých církví v Česku. Hledal jsem i v jiných církvích, než jaké se v knize objevují, ale týpka vhodného k dialogu jsem tam neobjevil – čímž samozřejmě neříkám, že tam nejsou. Ostatně ani v rozhovorech samotných nepředepisám, k jaké církvi dotyčný či dotyčná patří. Důležitější je pro mě jejich osobnost, a ta je nezařaditelná. Taky jsem si nechtěl povídat s celebritami, tedy s duchovními, které čtenář pravděpodobně už odněkud zná. Přijde mi totiž, že pravé poklady bývají spíš skryté než zjevné – což platí stejnou měrou u šumavských samotářů jako u farářské čeládky.

Co jsem chtěl? Aby byly v knize zastoupeny i nějaké farářky. Abych potkával nejen duchovní s liberálnějším pohledem na svět, ale i ty konzervativní, přičemž oba termíny je třeba dát do velkých uvozovek. Chtěl jsem, aby každý příběh byl úplně jiný než ty ostatní. Aby byl nečekaný a měl tu vzácnou moc bořit a budovat. Aby byl osvobozující.

Smyslem této knihy není naplnit kostely. Jejím účelem je povzbudit onu svobodu.

Rozhovory vznikaly v letech 2023 a 2024, děkuji za ně. Mé poděkování za zdar této knihy dále patří Martinu Bedřichovi za zájem o dané téma, Věře Nevoralové za přepisy, redaktorům *Katolického týdeníku* a dalším mým přátelům a přítelkyním za tipy – a samozřejmě Hospodinu za to, že mi do toho nehodil vidle.

Aleš Palán

PILIP BOHÁČ

Koukám, že na farní zahradě pěstuješ vlastní farní žito. K čemu to?

Žito tady mají sousedi, farní zahrada je trochu i zahrada komunitní. Občas koukám z okna fary a najednou někdo, koho ani neznám, tady chodí a něco si poseče. A pak přijde zase někdo jiný. Z každé strany jsou tu v plotě dvířka, takže je to v zásadě průchozí zahrada.

Myslel jsem, že z vlastního žita vyrábíš hand made hostie: sklidiš, nameleš, upečeš, distribuješ v kostele.

To by bylo šikovný. Zasadil jsem tu révu, tak bych k tomu mohl ještě přidat vlastní víno. Táhle za budkou, kde je nejvíc slunce, rostou tři sazenice Děkaborskij, moldavské, mrazuvzdorné odrůdy. Vilémovice jsou dost vysoko.

Kolik?

Pět set šedesát metrů nad mořem, což zas není tolik, ale na víno ano. Opatov, kde jsem působil předtím, byl 660 metrů, to už bylo znát, meruňky a broskve se tam moc nechytaly, jen brambory a česnek.

Ty seš takovej pěstitel?

Mě rostliny baví. Daleko víc jich mám v baráku, žádné okno není prázdné, všude nějaké pokojovky. Květy až tak nemusím, ale zelené kytky jsou skvělé. Teď mám třeba šikovnej eukalyptus. Výpěstky pak čenžujeme s ženským z třebičského sboru, dá se skrz to dobře seznámit s lidma.

Když se tedy stěhuješ, nejvíc místa zabírají květináče?

Když jsem se stěhoval z Třebíče sem, tak chlapi, co mi pomáhali, kroutili hlavama, takovejch kytek že nikdy nestěhovali. Prý se to bude v do-dávce klátit. Taky že jo, klátilo se to a všude pak bylo plno hlíny. Taky hodně rád vařím, používám bylinky, třeba támhle ta dětská plechová vanička je jich plná. Teprve s tím vším začínám, přestěhoval jsem se do Horních Vilémovic před rokem a na zahradu nebyl zpočátku moc čas, dělal jsem spíš na bytě. Teď se konečně vrhám na zahradu, zrovna si hraju s barvama, tahle bouda začíná být pěkně švédsky barevná – červenobílá.

Švédi mají přece žlutou a modrou.

Na vlně ano, ale jinak mají domky a takovéhle kůlny často právě v kombinaci bílé a červené. Ostatně i v amerických westernech se používá na stodoly červená a bílá.

Je pro tebe zahrada relax?

Protiváha mentální činnosti. V tomhle směru je zajímavější i můj tra-bant, něco na něm opravím a ono to funguje! Na takovou rychlost a efektivitu z farářiny nejsem zvyklý. Farářina jsou dlouhotrvající záležitosti, rozhovory s někým, kdo je z mého pohledu složitější, ob-tížnější, a výsledek třeba není vůbec vidět. Nebo ten výsledek není ta-kovej, jak bych si představoval. U trabanta něco vyměním a ono to funguje, nebo nefunguje, ale každopádně vím, na čem jsem. Dopaminová odměna přichází mnohem rychleji než u klasické farářské práce. Scházíme se klasicky na biblické hodiny, lidé kolikrát vážně mlčí, poslouchají, co ze mě vypadne, sami ne vždy něco řeknou a já pak odcházím s takovým zvláštním dojmem, ani nevím, jestli se to povedlo, nebo ne.

Chápu, že trabant je čitelnější. Musíš mít mimochodem nějakou XXL verzi, aby ses do něj vůbec vešel, ne?

Trabant je covidový projekt. S kamarádem z Opatova jsme, už nevím u kolikátého piva při farním ohýnku, pojali nápad zrestaurovat tra-banta. Abychom si zaměstnali ruce. Že to bude prdel. Představovali

jsme si, že tohle nejhorší vozítko světa pořídíme za flašku rumu, jenže zlatý oči, od té doby, co Dan Příbáň trandil s trabantama po světě, šly jejich ceny šíleně nahoru. Ale povedlo se, za deset tisíc jsme koupili poměrně suchýho trabanta. Neměl jen sedačky, techníák a motor.

Suchej znamená, že není shnilej?

Že není shnilej zespodu. Duroplasty samozřejmě nehnijou, ale spodek je blbě ošetřená kastle, která bývá totálně na paštiku. Tak jsme se v tom začali vrtat. A jak to nemělo sedačky, nainstalovali jsme tam sedadla z Citroënu Xsara, které jsou asi o třicet centimetrů posunuté dozadu. Takže já se tam poměrně vejdu, ale když občas někoho vezu vzadu, dotyčný musí mít i při normální velikosti nohy šoupnutý šikmo k okýnku. Cestující ale chápou, že mám dva metry, navíc jsem dost širokej a jako řidič šikmo sedět nemůžu. Komfort zato má spolujezdec vepředu, krásný prostor na kolena, je tam jenom malá schránka na žárovky a jinak nic. Řadicí páka je pod volantem, takže žádněj sloupek, žádný chlazení, výdechy topení, nic.

Jak se ti jezdí s trabantem po Vysočině v zimě?

Jsem rád, že jsem si pořídil staré volvo, čtyřkolku. Loni v prosinci napadlo fakt hodně sněhu, ve vsi vypadnul proud, takže jsem volal někomu do Třebíče, jestli bych si nemohl přijet napsat kázání tam. Velmi zajímavě jsem tam volvem doklouzal... Každopádně to není špatná zkušenost. Člověk se bez proudu vrátí k petrolejce, kafičko si udělá na plynovém vařiči. Místní s tím už trochu počítají. Vilémovice jsou celé z kopce, o silnici se traduje, že se z ní stane takovej ledovej potůček a auta pak svorně kloužou kolem plotů až ke kostelu... To jsem ale ještě nezažil, každopádně to musí být krása.

Venkov tě asi nějak táhne.

Když jsem se sem nastěhoval, zjistil jsem, že táhne. Přitom pocházím z Říčan u Prahy, jsem původně člověkem zcela městského typu.

Říčany jsou mimochodem podle statistik místo s nejvyšší kvalitou života v ČR.

Říká se to a myslím, že docela právem. V naší církvi to funguje tak, že když člověk dokončí fakultu a projeví zájem dělat faráře, musí projít roční stáží – vikariátem. Až pak má možnost ucházet se o místo v nějakém sboru. Místo pro tu stáž se přiděluje – podle nějakého psychologického posudku, podle toho, co se dotyčný potřebuje naučit, a podle toho, jestli se ho nějaký farář vůbec ujme. Já se takhle v roce 2016 dostal k Mikimu Erdingerovi do Žďáru a do Sázavy. V Sázavě jsem bydlel na čerstvě uprázdněné faře.

Sázava, to už je vesnička. Možná první v tvém životě?

Z jedněch farních oken jsem se díval na hřbitov, z druhých na hnůi a JZD. Čím dál tím víc mi to bylo milejší. Od té doby o sobě tvrdím, že jsem pragofobik, nedělá mi úplně dobře přebývat dlouho ve velkém městě. Plno obchodů, které nepotřebuju, málo stromů, které potřebuju, všechno zaprášené, plno aut, hluku...

Předpokládám, že v Opatově ani tady ve Vilémovicích obchod není.

V Opatově obchod byl.

Tedy přece jen drobná vada na kráse.

Opatov byla perfektní vesnice, odkud bylo blízko do Jihlavy, Pelhřimova i do Humpolce. Navíc tam byla šikovná hospoda... Můj majstrštyk byl, že jsem pokřtil hospodského! Ta hospoda měla skvělou atmosféru, zajímavá komunita, na jednu stranu informační centrum, na druhou lokální bazoš. V Opatově jsem do hospody chodil, co to šlo, přišlo mi důležité, aby byl farář mezi lidma přítomen.

Ve Vilémovicích hospoda není.

Jen v sousední vsi hasičský výčep, jinak se chlapi scházejí po garážích. Po zkušenostech z Říčan a z Prahy jsem nečekal, že přijdu někam, kde se chlastá ještě víc. V Opatově jsem objevil starou sborovou kroniku od pana Dolejšího, v níž popisoval začátky sboru. Od prvního faráře se prý očekávalo, že až nastoupí, vymýtí z kraje démona alkoholismu. No, nepodařilo se mu to... Leje se tu neuvěřitelným způsobem.

Ty ses o vymýcení nesnažil?

Trochu jo, přece jen vnímám určitou míru, kdy si člověk ničí jenom játra, ale ještě ne rodinu a život. V některých případech to opravdu sneslo název démon. Vesnice je ale super. Jak tu lidi rozumí přírodě, přesně vědí, kdy co vysadit. Poprvé se mi tady stalo, že jsem měl k obědu věci, o kterých vím, odkud pocházejí – až na sůl. Tohle sepětí se zemí mě dostalo.

Přesto mi k tobě ten venkov úplně nepasuje. Máš rád rockovou muziku, seš mladej kluk...

Už je mi dvaatřicet, slovo boomer se hodí i na mě. Já si třeba ještě pamatuju telefon, který měl vytáčecí kolečko! Pro mladé je to věc, kterou možná viděli ve filmu, ale ne všem došlo, k čemu to vůbec je. V přípravce pro náctileté konfirmanty si uvědomuju, že někdy mluvím jiným jazykem. Přijde mi, že to generačně hodně skáče, že můj děda s mým tátou mezi sebou takové rozdíly neměli. Musím tedy hledat správná slova. Pořád dobře fungují díla jako *Pán prstenů* a *Harry Potter*, nabízejí možnost odvolat se na něco, co vnímají jak starší, tak mladší.

Není to už taky dost starý?

Je, *Pán prstenů* je hodně starej, *Harry Potter* taky, ale nějak se to udrželo. Velká konkurence jsou *Avengers*, poslušně jsem je nakoukal, ale cestu si k nim nenašel. Neumím je použít.

Pána prstenů tedy používáš jako nějaký komunikační kód?

Docela jo. Mě samotného tenhle Tolkienův svět hodně oslovil a pak mi k tomu Pavel Hošek skrz svou knížku o něm nabídnul nástroje na aplikaci do teologie. Při kázání občas cituju Gandalfa, tomu vložil Tolkien do úst moudré věty, které lidi znají. Pro mě je *Pán prstenů* evangelium napsané jiným jazykem, ve Středozemi potkávám Tolkienovu hlubokou katolickou víru. Ještě víc ji vnímám v *Silmarillionu*, to je takový Starý zákon Středozemě plný postav a mytologií, ale ten až tak známý není. Spousta starších lidí z Třebíče mi říkala, že *Pána prstenů* hltali už jako samizdat. Z mladších to četl málokdo, pro ně hrajou primární roli filmy, Jackson je udělal tak dobře, že ačkoli jsou

fakt staré, efekty nebijou ani dnes do očí. Mám takovej megalomanský plán, udělat v naší církvi něco jako hobití klášter.

Doma v kuchyni sis ho už namaloval na zeď, že?

Přesně tak. A já budu ten starej farář s evangeliem na klíně, co už má víno vypité a přes pupek si na knihu ani nevidí.

Co bude ještě v hobitím klášteře?

Začnu zešíroka, jo? Církev si obecně uvědomuje, že struktury, ve kterých ještě stále fungujeme, jaksi neoslovují a že kostely a budovy nás spíš táhnou dolů. Klasicky i u nás v Česku církev přestává být srozumitelná a potřebná pro lidi, kteří přitom duchovně žijí. Mám čím dál víc kámošů, kteří navštěvují různé církve a do žádné z nich plánovaně nepatří. Jako by tu intuitivně vznikalo nějaké ekumenické cítění.

Takže plus mínus něco jako Taizé?

Něco tím směrem, ale Taizé je přece jen hodně vysoká latka. Bratři z Taizé dělají věci, o kterých se až tak neví. To je opravdu elitní řád totálního nasazení. Myšlenka Taizé je mi hodně blízká, ale ambice hobitího kláštera by byly vyloženy české. Je otázka, s čím je spojit, protože klášter se musí samofinancovat. Líbilo by se mi to propojit právě se zahradničením, třeba pěstovat stromy, tím se dá po pár letech žít. Naše církev jezdí do Holandska inspirovat se od tamní největší evangelické církve a tam s něčím podobným začali asi před šestnácti lety. Sami to odkoukali z nějaké britské koncepce. Říká se tomu *pioneering project*, udělat něco průkopnického. Kolikrát chce někdo něco udělat pro církev, ale nemá jak, v místě, kde bydlí, není žádný sbor. A tak ho třeba napadne začít se potkávat s pár kamarády, vykládat si třeba něco o podobenstvích a u toho zadělat dejme tomu na chleba. Je to církev odspodu, právě takhle vznikly i některé nové sbory. Tradice je super, když obsahuje opravdu to latinské *traditio*, tedy skutečně dovede předat obsah dalším lidem. O takovou tradici stojí za to se starat a kultivovat ji. Když taková věc přestane předávat, je podle mě čas změnit podobu té které tradice, ne obsah. Jakmile se nic nepředává, neměňme obsah, ale formu. Pořád si myslím, že jádro

židokřesťanské tradice je funkční a prospěšné. Holandské průkopnické projekty nejsou plíživým trojským koněm, který později odhalí svou identitu. Od začátku přiznaně ukazují, z jaké tradice vycházejí. Rozhodně bych neměl svou víru zpočátku skrývat a pak najednou nečekaně vytáhnout z kapsy Bibli. Nemělo by jít nikdy o přepadovku, kdy se zúčastněný člověk po nějakém čase dozví šokující zprávu, že je celou dobu obklopen náboženským útvarem, třeba tak, jako to dělá korejské náboženské hnutí Sinčchondži. Znáš?

Znám, pozveš lidi na rejži a pak je překvapíš tím, že seš misionář.

Hlavně ti vysvětlí, že oni jsou to jediné pravé společenství. Přidejte se k nám, jinak budete hořet v pekle. Zkrátka motivace strachem. Stává se mi poměrně často, že někdo zavolá, neřekne, odkud je, a pozve mě na nějaký teologický meeting. „Hoří vaše srdce pro pastorační práci? Pojedte do Paříže.“ Já už tuším, že to budou lidi ze Sinčchondži, a típnu to. Ten moment lapání do pasti, která není vidět, mi strašně vadí.

Češi jsou velice duchovně aktivní. Stojí většinově mimo tradičně zartikulované způsoby věření, ale duchovně žijou. Je to takovej guláš, crossover ezoteriky, pověřivosti, sem tam trocha Ježíše, když se to

zrovna hodí, trochu Buddha... V tomhle spektru chybí nabídka církví, která by byla fakt lákavá. Chce to najít způsob, jak svědomitě křesťanit odspodu. Já přece nepotřebuju zapsat si lidi do nějaké knížky, dělat čárky za docházku, nutit je, aby chodili do starobylé budovy a naučili se zpívat podle varhan. Jde mi o to, rozhojňovat evangelijní lásku, to je přece základ Ježíšova sociálního citění.

Tomu holandskému modelu pořád úplně nerozumím.

Mají dva modely, jeden je, že z neformální buňky pár přátel může vyrůst něco většího. Druhému modelu se říká *new monasticism* – nové mnišství. To se často odehrává v lokalitě, kde zůstal kostel a fara, ale sbor zmizel. Komunita nadšenců se rozhodne vzít to do vlastních rukou, samozřejmě v kooperaci s církví. Na jednom místě třeba udělali z fary pizzerii a nahoře pár bytů. Žije tam několik lidí, všechno je ne-celibátní, takže někteří s rodinami a dětmi. Fenomén evangelických klášterů je tu s námi přes sto let, jen se o něm moc neví. Něco v tomhle směru by šlo udělat právě v té hobití komunitě, byl by to model stabilního a otevřeného místa, které nemá tradiční staršovstvo a je pokud možno samofinancované.

Takže nějaká hippie komunita bez hippie?

Jak to myslíš?

Prostor, kam můžeš volně přicházet, držíš základní principy kooperace, spolupráce, ale i svobody. Komunita tě může vypudit, ty ji můžeš opustit, vše bez přísné hierarchie.

Myslím si, že takhle některé evangelické kláštery fungují. Klášter by měl být tím místem, kam člověk může přijít, chvíli tam pobýt a něco prožít. Být součástí toho, co se tam děje, a pak zase třeba odejít.

A v čem budou ta hobití specifika?

Připomínám si Tolkienův citát „It is no bad thing to celebrate a simple life“, tedy „Není nic špatného na tom, oslavovat jednoduchý život.“ Právě tu jednoduchost chápu jako křížovatku, kde se mohou potkávat

různé spirituality. Třeba chasidští Židi, jejich zaostření na krásu všednosti mi přijde jako důležitý aspekt. Všednost je nejednou chápána jako něco, co je třeba zlomit nebo úplně předělat. Ale mě všednost oslovuje, například právě na venkově. Chci zkusit hledat to šťavnaté v tom úplně nejvšednějším. Základ mystiky je snad stále v tom, zkusit doopravdy otevřít oči, protože svět je strašně zajímavý, jenom když mu dáme šanci. Když se zamyslím nad tím, jak se dostanou brambory ke mně do kuchyně, je to prostě zázrak. Semínko ví, že z něj nemá být růže, ale něco k snědku. Z nebe padá voda a ta je zalívá. Dělá to zdarma. Z velké dálky to opět gratis dotuje slunce... I tohle je ta hobití prostota, kterou Tolkien vtělil do národa, který zná půdu, má rád hostiny, často se navštěvuje, rád pije a to, co se děje v kraji velkých lidí, je příliš nezajímá.

Právě to jsem chtěl namítnout, onu uzavřenost.

Ano, je tam i riziko. Když jsem se přistěhoval na Vysočinu, často jsem si dělal srandu, že je to hobitín, lidi rozumí přírodě, rádi se potkávají u jídla a piva, ale co se děje v nějaké Praze (v kraji velkých lidí), neřeší. Cokoli tam rozhodnou, bude proti nám, říkají. Někaké volby? Hlavně když mám pivo, trochu brambor ve sklepě a hovno zle. Na tom je mnoho hezkého, ale i mnoho varovného.

Zůstaňme spíš u těch hezkých věcí.

Na křižovatce různých duchovních směrů, nehledě na tradice a dresy, se snad můžeme potkávat, pokud budeme autentičtí. Stačí si pojmenovat, že se každý po svém blížíme k něčemu podobnému. Ten můj zamýšlený klášter by měl být celkem jednoduchý. Mohl by trochu fungovat i proti té rozhodovací paralýze, kterou často zažíváme. Mám rád malé obchody s pár věcmi v regálu. Určité dobrovolné zmenšení možností výběru, zmenšení palety, na kterou koukám, to mi přijde zdravé. Zlepšilo mi život, když jsem si nakoupil patnáct párů černých ponožek, už nemusím vybírat, které k sobě pasují. Zároveň nevyznám ten moderní drahý minimalismus, to mi úplně nesedí. Ale ubíjelo by mě, být vystaven neustále nabídkám trhu – v hudbě, v autech, v telefonech...

Proto tedy ten trabant, že je jednoduchý.

Přesně tak, trabant je perfektní příklad.

Erbovní vozidlo zamýšleného řádu.

Já se v autech hrabat vůbec neuměl, to mě naučili až kámoši za covidu. Dřív jsem si maximálně vyměnil žárovku, teď si vyměním v trabantu i spojku. Když z něj člověk vytáhne motor, je podobně veliký jako baterie minerálek.

Lákací slogan hobitího kláštera bude tedy znít: Chcete si zjednodušit život? Přijďte!

Můžu to použít?

Jasně, je to tvoje.

Zároveň mám blízko k hudbě a rád bych, aby všechno bylo propojené s muzikou, třeba by tam mohl být prostor i na nějaké minifestiválky. Ještě by tam mohl být malý pivovar, patnáctka čaroděj, jedenáctka elf, desítka černý trpaslík... Jedna z komunit v Holandsku vyrostla právě na pivovaru, začali se kolem toho scházet, někdo něco vyprávěl, všechno totálně osvobozené od konvenčně naučených tradic.

Místo, kde by to vznikalo, je nějaká nevyužitá fara, nebo je potřeba, aby si každý klášterník vydíbal svoji zemljanku?

To ještě nevím. Zpočátku jsem si říkal, že by to mohlo být v Opatově. Možná, že je to příležitost pro malinkaté sbory, které mají ještě nějaké zázemí, ale zároveň si už brzy nebudou moci dovolit faráře ani na třetinový úvazek. A tak se vyloženě nabízí možnost zkusit pár zajímavých – uznávám, že megalomanských a neošetřených – projektů. Jsem si vědom, že je to hodně naivní, ale já rád dělám naivní věci. Opatovení není nutný, ale hobití klášter by snad mohl být na Vysočině, je to uprostřed republiky a je tu krásně. Ale kamkoli po Čechách jedu a vidím nějaký kopec, už na mě mrkají ty okýnka. Představuju si to všude.

Příroda bude muset být nadosah.

Přál bych si, aby to bylo propojené s šetrností k přírodě, mohla by

u toho být třeba ekoškolka. A vůbec mi nepřijde, že by to pak přestávalo mít duchovní charakter. Ba naopak! Jak říkal Klement Alexandrijský: „Cokoli pravdivého najdu ve světě, je to pravda Boží.“ Křesťan by se neměl bát pravdy, ať ji nalezne kdekoli, není žádná konkurenční pravda, žádná satanova pravda neexistuje. Když najdu při rozebírání atomu něco, co zviklá moji víru, tak jsem měl tu víru asi blbou. Vždyť přece žiju ve světě Bohem vytvořeném. V tomto ohledu pomalu přestávám nálepkovat svět na církevní, necírkevní, křesťan, nekřesťan.

V onom hobitím klášteře by tím pádem ani nemusel být chrám, protože by byl všude.

Chtěl bych tam mít kostel, to rozhodně ano, třeba hobití, velkou noru, nebo velkou roubenku. V tomhle se mi líbí Taizé, kde původní kostel museli zčásti zbořit, aby se tam vešli, a stojí tam takové hangáry, obrovská přístavba různě otevíratelných garáží. Já bych si rozhodně přál nějaký šikovný kostel. Už jsem zaměstnal umělou inteligenci, aby mi vytvořila obrázky na tohle téma. Některé byly docela zajímavé.

Co by se v tom kostele dělo?

Byly by tam bohoslužby. Dovedu si tam představit zhruba to, co předvádím v Třebíči. Dění v kostele by mělo být srozumitelné, mít svůj řád a strukturu, neměla by chybět modlitba, čtení, vyznání vin, slovo milosti, kázání, přímluvy... Může tam být pět minut ticho a kolem toho písničky.

Bylo by tam přijímání?

Samozřejmě. Ideálně by to mělo být uchopitelné pro všechny, kteří by tam žili. To je asi ta nejtěžší věc na celém záměru – komunita. Možná by se i našel nějaký bohatej blázen, co chce splatit něco ze svého podnikání, a poslal by na hobití klášter peníze, ale já tam především musím být s lidmi. Mám dva kolegy, se kterými pomalu, ale přece jen vymýšlíme evangelické exercicie na Tolkiena. Ale jeden rozhodně nechce jít do kláštera, má rodinku. Druhý zase hrozně moc chce do kláštera, ale nemá nic moc společného s Tolkienem.

Byla by ta komunita nějak hierarchizovaná?

Něco základního by tam asi muselo být. A já bych byl klidně opatem.

To jsem předpokládal.

Mám za to, že když se takové věci rozjíždí, tak u toho musí být vždycky minimálně tři lidi. Jeden je strážce myšlenky, to je to, co bych si troufl dělat já. Pak manažer a třetí, co má na starosti ekonomicko-stavební záležitosti. Asi by se šlo inspirovat u bratrů katolíků. Třeba komunita Chemin Neuf je mi v tomhle směru hodně sympatická, byl jsem jednou v Tuchoměřicích na víkendovce a působilo to na mě moc hezky.

Jako je průchozí tvá farní zahrada, asi by i zamýšlený klášter byl docela průchozí.

Všechny moje fary byly aspoň napůl průchozí, v Opatově jsem měl takový projekt farář na grilu. Můj hlavní liturgický nástroj je totiž gril. Často griluju a zvu k tomu všemožné lidi, občas bych to nazval pastorační nebo biblickou hodinou. V Opatově dlouho nebyl farář, najednou jsem tam byl já a se svými vrstevníky – a nejen s nimi – jsem našel řeč u piva. Začali pak chodit ke grilu a dříve nebo později naskočilo téma, jak můžu pořád věřit v takový ty církevní sračky a přitom nebýt snad úplně hvízdlej. Teprve pak se začaly odehrávat zajímavé rozhovory.

Takže počkáš, až se oni zeptají?

Ano, je mi to daleko příjemnější, proto říkám grilu liturgický nástroj, dialog se šikovně rodí přes jídlo. Ježíš taky kam přišel, zajímal se, jestli mají víno nebo co jíst, je to biblicky pevně zakotvené, viz první zázrak v Káně Galilejské. Každý má jiný cit pro soukromí, některému farářů záleží na soukromí natolik, že má faru v podstatě uzavřenou před světem. Mně přijde správnácký žít v komunitě, možná hlavně proto mě zajímá ta vesnice, která má k charakteru komunity blíže než město. Na faře děláme víkendovky, kdy mám zavřený jen ten svůj jeden pokojíček, jinak všude běhají děti i dospěláci.

Co na to říká tvá přítelkyně?

Zdá se, že pro to má zatím pochopení. Být farářské dítě je stigma

a některé farářské děti bytostně nesnáší, co zažívaly doma. Kdyby fungoval ten hobitín, nemusí se to řešit, kdo si chce jít po svém, tak může. Člověk by měl mít možnost vybrat si z toho, co klášter dělá, věci, které s ním rezonují. Každopádně nechci, aby se to rozplizlo do něčeho beztvareho. Nechci vykročit za hranice křesťanství, nerad bych, aby se z toho stala ezo věc.

Klasická námitka, kterou jsi jistě tisíckrát promýšlel: v klášteře bude někdo, kdo narušuje komunitu – svým chováním, svými vlohami, ale třeba i svojí spiritualitou, kterou do toho cpe. Co pak s tím člověkem?

Já bych se úplně nebál případného rozpojení, když se ukáže, že jsou to dva nekompatibilní lidi. Když vnímáš věci fatálně jinak, zřejmě to není místo pro tebe. Když chci hrát fotbal a jeden tam pořád běhá s hokejkou, tak to prostě nemůže fungovat. V naší církvi to nejde, ale jsou církve, které lidi vyhazují. Když jsem o tom mluvil s některými kamarády ajťáky, tak se jen usmívali, že když dostanou takového člověka do týmu, jde prostě pryč. Když se někdo takový najde ve sboru, tak mu ostatní jeho výstřelky většinou trpí a čekají, jestli se neuklidní, nebo to „hrozné společenství“, na které tak nadává, přece jen neopustí.

Musels to už řešit ve sborech?

Mám štěstí na sbory a na staršovstva, kde tyhle problémy nejsou. Nevyskytly se živly, co by musely just něco shazovat a narušovat. Vždycky to bylo o domluvě. Ne všichni kolegové faráři to tak ale mají, vždyť i tohle je důvod, proč někdo odchází z farářské služby, z církve, nebo dokonce do psychiatrické péče. Protože co lidi občas dovedou dělat v tý svý svatý zuřivosti, je neuvěřitelný.

Jako farář nemůžeš vyměnit farníky, maximálně mohou oni vyměnit tebe.

Hobití klášter by měl mít tyhle možnosti obě. Kdybych jako otec zakladatel třeba začal křtít psy, byl by čas mě šoupnout někam úplně jinam.

Kláster by měl nabízet i exercicie lidem z venku. Ale neudělat z toho „disneyland“, žádný novozélandský hobitín, vesničku, kam se pojedou turisté podívat, jak si tam místní žijou.

Ten tvůj hobitín vnímám hlavně jako určitý komunikační kód. Nejde přece tolik o ty klasické hobití nory.

Není to podstata, ale hobití nory jsou naprosto dokonalé obydlí. Už hodně lidí mi ve zcela jiném kontextu řeklo, že by nejradši žili v nějakém takovém hobitíně, v norách.

Já znám pár lidí, kteří opravdu žijou v takové noře, třeba v krechtu, ve starém sklepě na brambory vydlabaném ve stráni. Nemají elektriku, vodu, nemají okno ani možnost si zatopit. Je tam stabilní teplota jako v jeskyni, tedy zhruba nějakých 8 až 9° celý rok. Takže když někdo sní o hobití noře, má to v našich podmínkách mnohá reálná úskalí.

Já si o tom taky něco zjišťoval, když vestavíš obydlí do země, má to mínusy, ale i plusy. Problémem je třeba světlo, musí se hodně dobře

vymyslet okna, aby tam vůbec světlo šlo. Když jednou dám něco pod zem, tak to nejspíš jen tak nerozkopu a nezměním, musím tedy všechno od začátku hodně dobře promýšlet. Pak je tu otázka různé havěti, pořád je to nora. Musí to být dobře odizolované. Ale zase odpadají problémy s omítkou, se střechou, s okapy, s krovem. Má to stabilnější teplotu. Zdá se, že docela dobrý způsob je stavět to z betonu. Jedna švýcarská společnost vyrábí dokonce prefabrikáty, můžeš si z nich poskládat vlastní podzemní dům. Není to laděné hobitím stylem, ale spíš šetrností vůči prostředí.

Mluvili jsme o vysněné spiritualitě vysněného hobitího kláštera. Mě by zajímala i spiritualita, se kterou se ve svých sborech setkáváš na Vysočině. Jaká je?

Vlivy jsou všelijaké. Někdy vlítne do sboru skupinka nadšenců se svou vířivou spiritualitou, letničně charizmatickou a vykolejenou. Nenechám kámen na kameni a pro všechny strany vypukne velký bolení. Já to naštěstí nezažívám.

Termín „spiritualita“ byl dlouhou dobu v evangelickém prostředí spíš tabu, a to ještě nemluvíme o slově „mystika“, při něm se zvlášť starší faráři často začnou úplně plašit. Oni žili v tom, že je to všechno tmářství a pověra. V našem prostředí převládala niterná, pěstovaná zbožnost, někdy trochu úzkostlivá. Když se k tomu přidá klasický moralismus, který jsme my evangelíci velmi dobře uměli, mohlo to skutečně „zajímavě“ ničit životy.

Jaká je spiritualita mých farníků? Moc se o ní nemluví. Duchovní prožívání má hodně co dělat už s tím, že jsme evangelíci. To je prvotní identita, máme svůj kostel a jsme na něj hrdí. Kór Vysočina je v tom specifická, tady se to v historii po linii katolíci–evangelíci náramně řezalo a děděná nevraživost vůči katolictví přežívá. Byť jsou ty důvody historicky pochopitelné, štve mě to. Je vysloveně neevangelijní záležitost něco takového vědomě vyživovat a pak ještě předávat dál...

Co ještě k té spiritualitě... Myslím, že je podstatné nevidět úplně ve všem Boží vůli a tím pádem nezapomenout žít svůj vlastní život sám. Bůh nás, myslím si, nechce vodit za ručičku, spíš nám dává úkol nějak si poradit s tím, že jsme jeho obrazem. Hospodin v Genesis nakonec

vlastně říká: „Tak tady máte všechno to stvoření a já jdu na odpočinek. Vy lidi máte ten možná nejtěžší úkol, být mým obrazem, zatímco já budu pryč. Budu na to koukat a budu vám fandit.“ Genesis 1 je pro mě teologicky strašně silná věc, už si ze mě dělají srandu, že spousta mých kázání se točí kolem mýtu o stvoření.

Co dalšího kromě nových informací o stvoření světa od tebe tedy věřící očekávají?

Často jde o prostou přítomnost faráře: přijďte na návštěvu, vezměte kytaru, zazpíváme si ty naše evangelické písničky. To je něco, co přežívá ze starobylých dob, kdy byl farář honorace, tedy někdo, s kým je fajn být zadobře, pozvat si ho domů a pokyvvovat hlavou nad tím, co říká. Zpočátku, když jsem začal farářovat, jsem se toho celkem bál, nesedí mi být vnímán jako nějaká duchovní autorita, jako tak trochu svatější pán. Naštěstí to většinou ten charakter nemá, spíš jsem ten, kdo zná naše písničky, a společně si můžeme nahrát tu naši tradici.

Spravuješ i Kralice, ono v uvozovkách poutní místo, kde to všechno svým způsobem začalo. Jaké to tam je?

Je tam Památník Bible kralické, vedle toho kostel, kde se všechny věci kolem Bible děly, ale který nemůžeme používat. V současnosti ho má katolická církev. Když se tedy nějaké akce kolem Bible kralické pořádaly, tak v Památníku nebo na obecním úřadě. Na bohoslužby se scházíme na radnici. Já toho zatím o Kralicích moc nevím, jsem tu krátce a Kralice jsou pro mě opravdu záležitostí jedné nedělní odpolední bohoslužby za měsíc. Mám velkou Třebíč, trochu Vilémovice, diakonii Myslibořice a jednou za měsíc jedu s jazykem na vestě do Kralic a děkuju Bohu za klimatizaci v autě. Jezdím tam za malou skupinkou lidí, kterou táhne jedna velice energická babička. Zajímavé je, jak se to tam proměňuje, zatím jsem tam nikdy nepotkal tu samou partu, vždycky tam byl někdo nový. Několikrát jsme tam byli v pěti, jednou nás bylo dvanáct.

Co pro tebe osobně znamená text Kralické bible, ten jazyk, který je opravdu krásný a básnický, ale na druhé straně velmi komplikovaně sdělný?

Můj vztah k němu se pozvolna zlepšuje. Když jsem jako kluk chodil do kostela a měl kázání host, starší pan farář, tak kázal kralicky. Já tomu absolutně nerozuměl, pro toho uhrovatýho kluka to byl ideální moment, kdy vytáhnout telefon a soustředit se na něco úplně jiného. Nějaký „Jehožto věječka v ruce jeho, a vyčistit humno své“, co já tehdy s tím? Díky teologické fakultě se pro mě stal ten text zajímavější. Použiju ho občas na biblické, kór Šestidílkou, kde jsou i komentáře Kralických. Žalm 23 v původní kraličtině mám úplně nejradši: „... byt by se mi dostalo jíti přes údolí stínu smrti, nebudut se báti.“ Ani B21, ani ty novější překlady pro mě v tomhle nemají takové kouzlo. Taky už dávno vznikl slovník češtiny k Bibli kralické. Ostatně už když Kraličtí Bibli překládali, zvolili starší formu češtiny, než jakou se tehdy mluvilo.

To jsem netušil.

Ano, je to velmi obřadní čeština, což o to, jenom bych jí rád rozuměl.

Takže v hobitím klášteře se nebude používat tenhle překlad?

Při zvláštních příležitostech. Nebráním se tomu, udělat večer s Bibli kralickou a pojmut to nějak pěkně, třeba i vtipně. S humorem jdou propojit leccaké jinak nekompatibilní prvky. Kolega Jarda Pechar z Prahy-Braníka pořádal třeba na svátek Jana Husa grilovačku. Proč by ne?

Nebyl vyloučen?

Rozhodně ne, Hus je pořád ten jediný svatý, který nám zbyl.

Možná mám předsudky, ale mám dojem, že zrovna u církve evangelické býval humor nedostatkové zboží, že pro něj ten tuhý evangelík nenacházel prostor. Mýlím se?

Nemýlíš. Šest sedm let dozadu jsem měl ve Žďáře mírně vtipnější kázání, dovolil jsem si tam nějaký ten vtípek a ještě jsem se mu sám zasměl, jak mi to přišlo děsně vtipný. V lavicích se někdo sem tam váhavě usmál, ale zajímavé byly hlavně ty reakce: bylo to prý sice dobré kázání, ale sám bych se smát neměl. Smát se při tak smutné chvíli, jakou má být hlásání evangelia (čili radostné dobré zprávy), se asi nehodilo. To

je sám o sobě hrozně komickéj prvek: faráři z kazatelny hřímali slova o radosti, jak je super mít evangelium a jakou radost že nalézáme v Ježíšově příběhu, a to všechno s tou nejsmutnější možnou tváří. Tohle je prvek, který používají klauni, říkají něco velmi komického a tváří se jak na pohřbu. My v kostele dovedeme zpívat „haleluja“ s tou nejvíc smutnou a prudérní tváří, jak to jen jde. Často se používá výzva z listu Filipským: „Radujte se vždycky, znovu říkám, radujte se v Pánu!“ Dvojitě radujte se, ale když to někdo přečte tím klasickým tónem ze smuteční síně, tak já uvnitř řvu smíchy.

Před lety jsem dělal knížku se Zdeňkem Čížkovským, oblátem, který žil půl století v Jižní Africe, misionářil i přímo v buši s kmenem Zulu. Pochvaloval si černošské mše, které trvají tak tři hodiny a je to doslova karneval, všichni tam skákají a radují se, při pozdvihování je největší haló. Když se vrátil na Moravu, zvedl kalich, čekal výbuch radosti a místo toho všichni sklopili hlavu. Polekal se, jestli mu nespadly kalhoty. Snažil se to rozpohybovat i ve staré vlasti a výsledkem byla stížnost farníků, že zneužívá kostel pro legraci. Asi budu stereotypní, ale černošská živelnost v bohoslužbách, viz obrovské metodistické gospelsy v Americe, je něco, z čeho je ta radost fakt cítit. Evangelium přece není smutná zpráva. Ale na druhou stranu je pravda, že radost nejde nařídít a bylo by to i zničující. To je úskalí některých křesťanských společenství. Člověk přijde do kostela, sice se rozvádí, děti fetujou, někdo mu zničil auto, a přesto musí najednou nějak kouzelně zazářit radostí. Říká se, že západní křesťanství z celého Kristova příběhu nejvíc zdůraznilo pašije, Ježíšovo utrpení, kříž, úzkosti, bolest, trýznění, že to je to hlavní. A naproti tomu se na fakultě říkalo, že východní varianta křesťanství, pravoslavi jako by otočilo další list a všimlo si taky té nadějně události vzkříšení.

Nějaké ikony jsem u tebe doma taky viděl.

Ikony mám rád, jsou to pro mě takové komiksy první církve. Když ke mně přijde někdo ze sboru na návštěvu, přemýšlí, jestli se neocitnul na cizí faře. Mám tu třeba kříž, a na Vysočině je kříž symbolem těch špatnejch, je spjatý s katolictvím, takže fuj. Křížek, navíc zrovna

pravoslavnej, nosím i na krku. To bylo téma, které jsme museli probírat i na biblické, jestli má farář nosit křížek, nebo ne. Je to pouze vysočinská záležitost, vycházející z těch historických bitek, jak se to tady kolem tolerančního patentu řezalo.

Kříž je tedy primárně katolický symbol?

Svíčka taky. V Třebíči se kamarádíme se všemi duchovními, pořádáme farářské snídaně. Dostal jsem darem paškál, ať ho prý klidně dám do Vilémovic. Vydržel tam pět minut, než začali přicházet lidi. Někteří začali prohlašovat, že do kostela se svíčkou nebudou chodit. Dokonce řekli, že raději zajdou do sousední vesnice ke katolíkům než do toho našeho, kterej je takhle zničenj svíčkou.

Katolíci svíčku mít můžou?

To je bizár, co? Katolíci můžou, tam svíčky vždycky byly, tam je to správně, ale u nás ne.

Ty nemáš v kostele ani kříž?

Ve Vilémovicích určitě není, v Třebíči taky ne, ale je tam špalek, na kterém je velký železný svícen a paškál. Ozdobily ho děti v rámci nedělní školy ovečkama, duhou a podobně. Třebíč dovede krásně překlenout ten sediment tradic. Máme tam stůl Páně, za ním pultík, kde jsou třeba ikony z Taizé, a nezachytil jsem, že by to někoho znechutilo. Dokonce měníme liturgické barvy, přes stůl Páně dáváme barevné přehozy v patřičných barvách. Ale ve Vilémovicích nebo předtím v Opatově by to bylo něco cizorodého, něco, co rozhodně do evangelického kostela nepatří.

Takže ty osobně se svýma rozježenýma vlasama, s dredama, se zájmem o rockovou hudbu zdaleka tak nevadíš jako s křížkem na krku.

Ano, křížek byla jediná věc, co se ohledně mě řešila. Z historie máme nabaleno pěkných pár bizárů. Tradiční evangelický sbor na Vysočině měl ještě nedávno večeri Páně tak čtyřikrát do roka, asi aby to bylo jiné než katolická mše, která to má pořád. My furt něco děláme s kalichem,

přednášky o pití z kalicha, kalich je v logu církve, nahoře na kostele bývá často kalich, a ne kříž, ale vypadá to spíš jako klamavá reklama. Když člověk přijde na bohoslužbu, nikde žádné víno, eucharistie se nekoná, to musíš dorazit o Velikonocích nebo o adventu. Je to komické, za co naši předci tak bojovali, aby mohlo být přijímáno podobojí, tam my raději nebudeme mít skoro vůbec nic, protože katolíci mají eucharistii každou neděli. V některých konkrétních projevech víry zase potkáš prvek spojený s tvrdou kalvínskou morálkou. Evangelíci měli třeba zakázáno tančit, chodit na plesy, hrát karty, protože to jsou čertovy obrázky, to všechno bylo spojeno s něčím hrozně neřestným. Kalvín třeba zakázal v Ženevě věšet záclony. Chtěl, aby bylo vidět dovnitř, protože doma přece nehřešíte, a tak není co skrývat. Po Ženevě chodila mravnostní policie, která to kontrolovala. Holandsko je země, kam kalvinismus výrazně proniknul a dodnes tam není zvykem dávat do oken záclony, i když prvotní obsah už dávno vymizel.

Severní Německo taky nemá záclony.

Už je to jenom kulturní zvyklost, už to není dohled nad tím, jestli v obýváku nekupčíš s odpustky. Jistá zasmušilá vážnost byla dlouho běžná i pro naši ČCE. Proto se vůbec nedivím tomu, jak jsi říkal, že humor je nedostatkové zboží, fakt to tak dlouho bylo. Hodně se to ale mění.

Když zmiňuješ, že evangelík nemá tančit a hrát karty, o jaké době mluvíš? O jakém století?

O dnešních důchodcích.

No nekecej!

Takhle byli vychovávaní a někde to stále přežívá. Ale myslím, že nikdo z kolegů farářů to už nehlásá, je to opuštěná cesta, ale furt můžeš najít někoho, kdo po ní prošel. Když v Sázavě přišel Petr Gallus s nápadem udělat evangelický farní ples v kulturáku, tombole a tak podobně, musel nějak uhrát tu vlnu nevole. Tanec je přece hříšný, tančit se nemá! Fakt? To by pak člověk asi neměl číst, jak král David tančí, a by the way žalmy jsou přece celé roztančené. A jasně, já můžu dělat

chytráka a dělat si z toho srandu, protože už zažívám jen relikty takového smýšlení.

Proto lidem – kromě křížku na krku – tedy tvůj vizuál nevadí?

Třeba mi řeknou, že vypadám hnusně, ale zasmějeme se tomu a ku-podivu to není problém.

Jakože to tolerují?

Koneckonců musí, když mě tu chtějí. Já se nebudu kvůli někomu stří-hat, je to moje tělo a mám úplně jiné neřesti než to křoví na hlavě. Některým babičkám to dokonce přijde vtipný, že prý vypadám jako Racochejl. Říká se, že když do Vilémovic někdy před pětadvaceti lety kandidoval můj předchůdce, co měl dlouhé vlasy, bylo to důvodem, proč zvažovali, jestli ho vůbec přijmou, a řekli mu tu výhradu. On na příští setkání přinesl obrázek Komenského, který má dlouhé vlasy, a nějak to prošlo. Ostatně Ježíš asi taky nebyl na ježka. Když budeme přísně bibličtí, tak apoštol Pavel prohlašuje, že dlouhé vlasy jsou pro muže hanbou, což já беру jako Pavlův názor. Mě jedna babička naopak pokaždé, když vycházela z kostela, tahala za dredy: „Já si musím za-táhnout pro štěstí, pane faráři.“

Jako když si pro štěstí šáhneš na kominíka.

Na faráře to asi taky platí. Zvlášť když jsou ty dredy omotané měděným drátkem z alternátoru, který jsem kdysi vytáhl z nějakého auta.

Neměl jsi pro drátky jiné využití, a tak sis pořídil dredy?

Koukal jsem s dětma na Dobu ledovou a hrozně se nám líbil mamut Manny, jaké má kly. Přemýšlel jsem, jak si taky udělat kly – a skončilo to takhle. Lidi to nevědí a někdy se ptají, jestli nejsem rabín.

Taky jsem se chtěl zeptat, nakolik to jsou pejzy.

Nejsou, vůbec ne, v případě Filipa Boháče leží často jeho pohnutky úplně mimo šachovnici běžného uvažování. Jsem příliš infantilní, abych měl takhle promyšlený smysl věcí. Ale můj excentrický vzhled tématem v církvi není.